

industrial designs); 3) means of individualization of participants in economic (civil) turnover (commercial (brand) names, trademarks (signs for goods and services), geographical indications, domain names); 4) non-traditional objects of intellectual property rights.

It can be concluded that a non-traditional object of intellectual property rights should be understood as the result of intellectual (creative) activity that meets the conditions of legal protection, but differs from other (traditional) objects of intellectual property rights.

Non-traditional objects of intellectual property rights are proposed to include: plant varieties, animal breeds, topographies of integrated circuits, trade secrets, know-how, scientific discoveries, innovation proposals, computer programs and databases, perfume products and other objects of intellectual property rights that meet the above definition.

It is proposed to formulate article 420 of the Civil Code of Ukraine in such a way that the construction provides for the possibility of expanding interpretation (that is, as an inexhaustible list). This will make it possible to lay down a legal model for the future, take into account the rapid development of public relations and scientific progress, which will certainly lead to the emergence of new objects of intellectual property rights in the future.

It should be emphasized that non-traditional objects of intellectual property rights should be distinguished from complex objects, for example, such as Internet sites and interior designs.

Keywords: intellectual property, industrial property, copyright, means of individualization of participants in economic (civil) turnover, non-traditional objects of intellectual property rights, trademark, domain names, website, perfume products.

УДК 346.9(346.3+347.77)

DOI 10.31558/2786-5835.2023.1.3.12

Оверковський Костянтин Володимирович

доктор філософії в галузі права,

старший викладач кафедри цивільного права і процесу

Донецького національного університету імені Василя Стуса,

адвокат

САМОЗАХИСТ ПРАВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ ОБОРОТІ

Метою статті є обґрунтування положень щодо вдосконалення правового регулювання самозахисту прав промислової власності в господарському обороті. У статті акцентується місце самозахисту в системі відносин господарського обороту прав промислової власності. Доцільність застосування засобів самозахисту в договорах щодо розпорядження майновими правами промислової власності. Наводиться визначення самозахисту прав промислової власності. Аналізують види самозахисту. Пропонуються конструкції самозахисту, які можуть бути закріплені в договорі.

Внаслідок проведеного дослідження зроблено висновок, що неюрисдикційна форма захисту, як-от самозахист прав промислової власності в договірних відносинах, гармонійно вписується у зміст відносин, що виникають з приводу введення прав промислової власності в господарський оборот. Самозахист прав промислової власності в договірних відносинах може реалізовуватися шляхом застосування оперативного-господарських санкцій з урахуванням специфіки відносин промислової власності, а також самостійними діями сторони, які попередньо закріплені в договорі. Власник прав промислової власності може застосувати заходи самозахисту майнових прав під час підготовки, укладання, виконання, зміни, розірвання договору щодо розпорядження майновими правами промислової власності.

Ключові слова: інтелектуальна власність, промислова власність, самозахист, договір, господарські зобов'язання, майнові права.

Постановка проблеми. Нові обставини повсякденного життя вимагають необхідності швидкого і гнучкого реагування на конфлікти інтересів, що виникають в учасників господарського обороту. В цьому аспекті досить важливим є питання про наявні способи захисту інтелектуальних прав у сфері господарського обороту. До того ж однією з причин уповільненого використання в господарському обороті прав промислової власності є відсутність дієвого механізму захисту прав та інтересів учасників цих відносин [1, с. 171].

Загальновідомо, що одним зі складників механізму захисту прав та інтересів суб'єктів господарювання є неюрисдикційні форми захисту, до яких відноситься самозахист. Ця форма, враховуючи специфіку відносин у сфері введення прав промислової власності в господарський оборот, може слугувати дієвим елементом захисту прав та інтересів учасників зазначених відносин. Водночас, як відмічається в літературі, на відміну від вітчизняної практики, де переважає судовий та адміністративний порядок захисту прав інтелектуальної власності, в зарубіжній практиці досудові способи захисту отримали більш широке застосування [2, с. 402]. Тому, як вбачається, дослідження такої форми захисту у сфері господарського обороту прав промислової власності є доцільним.

Питання з приводу захисту прав у сфері промислової власності взагалі і форми самозахисту зокрема були предметом дослідження в наукових працях таких вчених: І. Ф. Коваль, О. П. Орлюк, О. Б. Андрейцева, Ю. П. Уралова, Ч. Н. Азімов, Я. В. П'янова, Л. Л. Стецюк та інших. Водночас належної уваги питанням самозахисту прав промислової власності в господарському обороті не приділялося, що відповідно потребує спеціального дослідження з цього приводу, а також вказує на актуальність наукового дослідження окресленого питання.

З огляду на зазначене **метою статті** є обґрунтування положень щодо вдосконалення правового регулювання самозахисту прав промислової власності в господарському обороті.

Для досягнення мети дослідження насамперед доцільно відмітити, що господарський оборот у сфері промислової власності являє собою сукупність господарських зобов'язальних відносин, що виникають у процесі введення в оборот прав промислової власності, а також продуктів, виготовлених із застосуванням об'єктів промислової власності [1, с. 91]. Водночас відмічається, що «введення прав промислової власності в господарський оборот» – це сукупність зобов'язальних відносин у сфері господарювання, в яких відбувається розпорядження майновими правами на об'єкти промислової власності [1, с. 47]. Зі свого боку, розпорядження цими правами відбувається переважно шляхом вико-

ристання договорів, на підставі яких у сторін виникають господарсько-договірні зобов'язання [1, с. 171].

Відповідно до ст. 41 Конституції України [3] кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Згідно з п. 1 ч. 2 ст. 11 Цивільного кодексу України [4] (далі – ЦК України), підставами виникнення цивільних прав та обов'язків зокрема є договори та інші правочини.

До договорів, пов'язаних із розпорядженням правами інтелектуальної (промислової) власності, слід віднести: договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності ст. 1107–1114 та ст. 1115–1129 ЦК України (договір комерційної концесії), ст. 366–376 Господарського кодексу України [5] (далі – ГК України) (договір комерційної концесії), ст. 331 ГК України (Договір на створення і передачу науково-технічної продукції). Також, відповідно до положень ст. 156, 157 ГК України, ст. 424 ЦК України передбачена можливість передачі прав промислової власності як вкладу до статутного капіталу юридичної особи, як предмету договору застави та інших зобов'язань.

Як відомо, договірні правопорушення пов'язані з невиконанням або неналежним виконанням сторонами господарського договору. Водночас, як відмічає Ю. П. Уралова, існує можливість учасників договірних зобов'язань обирати дієві способи самозахисту, що законодавчо не встановлені [6, с. 241].

Вбачається, що самозахист як форма захисту у сфері введення прав промислової власності в господарський оборот органічно вписуватиметься у відносини з приводу розпорядження майновими правами, тобто саме в договірні відносини.

З огляду на із загальне правило, право на захист особа здійснює на свій розсуд. Нездійснення особою права на захист не є підставою для припинення цивільного права, що порушене, крім випадків, встановлених законом (ст. 20 ЦК України).

Самозахист прав промислової власності як складник загального механізму захисту має законодавче закріплення. Так, в Угоді про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (далі – ТРІПС) закріплюється необхідність урахування сприяння ефективному та адекватному захисту прав інтелектуальної власності та забезпечення того, щоб заходи і процедури захисту прав інтелектуальної власності самі по собі не були бар'єрами для законної торгівлі (преамбула ТРІПС) [7]. До того ж відповідно до ст. 42 ТРІПС, відповідач повинен мати право на письмове повідомлення, яке повинно бути своєчасним, містити докладний виклад, зокрема і подробиці та підставу для претензій. Із цього випливає, що окрім судових та адміністративних процедур захисту прав інтелектуальної власності, має застосовуватися досудовий захист, тобто може відбуватися самоза-

хист. Отже, наявність національних норм, що регулюють можливість самозахисту, підтримується.

В національному законодавстві передбачено, що особа має право на самозахист свого цивільного права та права іншої особи від порушень і протиправних посягань (ч. 1 ст. 19 ЦК України). Законодавець закріпив визначення, що самозахистом є застосування особою засобів протидії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства (абз. 2 ч. 1 ст. 19 ЦК України). Водночас слід врахувати, що застосування самозахисту не передбачає відшкодування шкоди, завданої особою при здійсненні нею права на самозахист від протиправних посягань, у тому числі у стані необхідної оборони, якщо при цьому не були перевищені її межі (ст. 1169 ЦК України).

В науковій літературі зазначається, що: «... суб'єкт господарювання має право вчиняти самозахист шляхом захисту своїх прав та законних інтересів самотужки, своїми власними діями. Іншими словами – це захист без звернення до суду або іншого органу за допомогою. ... Самозахистом є перешкоджання діяти будь-яким третім особам, які неправомірно посягають на права чи законні інтереси суб'єкта господарювання» [8, с. 98]. Як наголошує І. Ф. Коваль: «... ця форма захисту – самозахист – регламентується законодавством дозвільним способом з урахування певних заборон, які спрямовані на забезпечення прав та інтересів інших осіб, недопущення зловживання такими способами. Сфера застосування самозахисту охоплює як позадоговірні, так і договірні правовідносини (застосування оперативного-господарських санкцій стороною господарського договору)» [9, с. 241]. Також у літературі з приводу права на самозахист зазначається, що «... це можливість у разі порушення свого цивільного права або інтересу, цивільного права чи інтересу іншої особи, створення реальної загрози такого порушення застосувати доцільну та адекватну протидію, яка не заборонена законом і не суперечить моральним засадам суспільства та спрямована на попередження або припинення цього порушення чи ліквідацію його наслідків» [2, с. 401].

З наведеного, у площині захисту прав промислової власності позитивним слід виділити можливість моменту застосування самозахисту: як безпосередньо після вчинення правопорушення або під час його вчинення, так і до вчинення правопорушення, що, на відміну від судового захисту (так, ст. 2 ЦПК України, ст. 2 ГПК України серед іншого передбачає захист вже «порушених» прав, свобод чи інтересів), матиме більший ефект для попередження від посягання на відповідні права та законні інтереси.

До того ж самозахист є зворотною протидією на протиправні дії іншої особи шляхом застосування легалізованих (встановлених законом чи договором) засобів протидії. Водночас засоби протидії, як передбачає законодавство, – це

дії, які не заборонені законом та не суперечать моральним засадам суспільства, тобто це можуть бути будь-які дії (чи бездіяльність), що не виходять за вищевказані межі.

З наведеного вбачається, що самозахист прав промислової власності є самостійною і самодостатньою неюрисдикційною формою захисту у сфері господарського обороту прав промислової власності. Водночас слід враховувати, що юрисдикційний захист займає важливе значення в наявному механізмі захисту прав промислової власності, однак самозахист у деяких випадках (зокрема в договірних відносинах, пов'язаних із розпорядженням майновими правами (господарський оборот прав)), може мати більшу ефективність, порівняно з судовою та іншими формами захисту. Це може проявлятися у економії часу, сили та фінансових витрат завдяки самостійному, швидкому та безкоштовному вирішенню непорозуміння з іншою стороною.

Подальше дослідження слід зосереджувати на видах самозахисту, які характерні сфері обороту прав промислової власності. Так, з огляду на ст. 19 ЦК України способи самозахисту можуть бути встановлені договором, законом або обиратися особою самостійно. Отже, Закон передбачає можливі види самозахисту: встановлені законом, встановлені договором або самостійний вибір.

Як зазначається, своєрідними способами самозахисту можна вважати так звані «оперативні санкції», які отримали досить детальне врегулювання в ГК України [10, с. 698]. До останніх належать оперативно-господарські санкції, правове регулювання яких закріплено в ст. 235–236 ГК України.

Відповідно до ст. 235 ГК України, за порушення господарських зобов'язань до суб'єктів господарювання та інших учасників господарських відносин можуть застосовуватися оперативно-господарські санкції – заходи оперативного впливу на правопорушника з метою припинення або попередження повторення порушень зобов'язання, що використовуються самими сторонами зобов'язання в односторонньому порядку.

Як вбачається, підставою застосування оперативно-господарських санкцій є порушення господарського договірних зобов'язання. Тобто оперативно-господарські санкції застосовуються у договірних господарських відносинах, що співпадає із відносинами, які виникають під час введення прав промислової власності в господарський оборот. Водночас має братися до уваги специфічність відносин у сфері господарського обороту прав промислової власності, а саме: що результати інтелектуальної науково-технічної творчості мають нематеріальну природу.

Відповідно до ч. 2 ст. 235 ГК України, до суб'єкта, який порушив господарське зобов'язання, можуть бути застосовані лише ті оперативно-господарські санкції, застосування яких передбачено договором. Проте з останнім положен-

ням Закону важко погодитися повною мірою. Так, дійсно, правовою підставою застосування оперативно-господарських санкцій є договір, у якому сторони можуть визначити порядок застосування конкретних оперативно-господарських санкцій. Однак вбачається, що таке положення буде суперечити ч. 3 ст. 6 ЦК України, а саме, що сторони в договорі можуть відступити від положень актів цивільного законодавства і врегулювати свої відносини на власний розсуд, але водночас сторони в договорі не можуть відступити від положень актів цивільного законодавства, якщо в цих актах прямо вказано про це, а також у разі, якщо обов'язковість для сторін положень актів цивільного законодавства впливає з їх змісту або із суті відносин між сторонами. У літературі з цього приводу вказується, що «... при цьому необхідно визнати юридично необґрунтованим положення ГК в тій частині, яка передбачає застосування лише тих оперативно-господарських санкцій, застосування яких передбачено договором, оскільки такі санкції можуть застосовуватися також в силу прямої вказівки закону» [10, с. 698].

Статтею 236 ГК України закріплено види оперативно-господарських санкцій, що можуть бути використані сторонами у господарських договорах. Водночас, враховуючи специфіку обороту майнових (виключних) прав промислової власності, доцільно у цій сфері відносин було б виділити такі санкції: одностороння відмова від виконання свого зобов'язання управненою стороною, зі звільненням її від відповідальності за це – у разі порушення зобов'язання другою стороною; відмова від оплати за зобов'язанням, яке виконано в неналежний спосіб або достроково виконано боржником без згоди другої сторони; відмова управненої сторони зобов'язання від прийняття подальшого виконання сторони зобов'язання, порушеного другою стороною, або повернення в односторонньому порядку виконаного кредитором за зобов'язанням. Звісно, ці положення слід більш детально врегулювати в договорі з урахуванням конкретних обставин, виду об'єкта промислової власності, предмета та мети договору тощо. Проте ці конструкції можуть бути застосованими, наприклад, у ліцензійному договорі, договорі комерційної концесії (франчайзингу).

Важливим є положення ч. 2. ст. 236 ГК України, якою закріплюється, що перелік оперативно-господарських санкцій, встановлений у частині першій статті 236 ГК України, не є вичерпним. Сторони можуть передбачити у договорі також інші оперативно-господарські санкції. Отже, сторони, з урахуванням ст. 6 ЦК України, не обмежені у можливості застосування інших видів оперативно-господарських санкцій та їх фіксації в договорі.

У літературі з приводу дослідження способів самозахисту зазначається, що «... до способів захисту кредитора у договірних зобов'язаннях пропонується відносити: а) примус боржника виконати обов'язок у натурі; б) припинення договору; в) застосування заходів відповідальності; г) застосування інших заходів, передбачених договором або законом [11, с. 242].

Ю. П. Уралова пропонує встановити в законодавстві приблизний перелік заходів оперативного впливу, які можуть застосовуватися учасниками договірних зобов'язань, а саме: 1) відмова боржником від виконання свого зобов'язання зі звільненням його від відповідальності у разі порушення кредитором своїх зобов'язань; 2) відмова боржника від оплати (повністю або частково) у разі неналежного виконання кредитором своїх обов'язків; 3) відмова боржника або кредитора від прийняття зобов'язання, виконаного третьою особою, з порушенням строків виконання; 4) зупинення дії договору в односторонньому порядку на строк до трьох місяців у разі несвоєчасного виконання грошового зобов'язання боржником або порушення ним строків виконання договорів без поважних причин; 5) одностороннє припинення дії договору на строк до 3 місяців або його розірвання у разі повторного невиконання або неналежного виконання боржником своїх зобов'язань; 6) задоволення вимог за рахунок речі, яку притримує кредитор тощо [6, с. 247–248]. Щодо останнього виду в ракурсі інтелектуальної власності слід зауважити про те, що хоча в інших джерелах також відмічається притримання як спосіб самозахисту [10, с. 698], проте притримання (ст. 594 ЦК України) має саме речову природу – «притримання речі», воно не може бути застосовано до сфери інтелектуальної власності, а саме для нематеріальних об'єктів, до яких належать результати інтелектуальної науково-технічної творчості.

У літературі, присвяченій захисту прав інтелектуальної власності, зазначається, що «...самозахист може відбуватися такими способами, що передбачені для судового захисту: 1) припинення дії, яка порушує право; 2) відновлення становища, яке існувало до порушення; 3) зміна правовідносин; 4) припинення правовідносин; 5) відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди» [2, с. 243].

Відповідно до ст. 237 ГК України, підставою для застосування оперативно-господарських санкцій є факт порушення господарського зобов'язання другою стороною. Оперативно-господарські санкції застосовуються стороною, яка потерпіла від правопорушення, у позасудовому порядку та без попереднього пред'явлення претензії порушнику зобов'язання.

Деякі способи самозахисту містяться також і у інших законах. Так, відповідно до ч. 11 ст. 18 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [12], з огляду на можливість внесення майнових прав промислової власності як внеску у статутний капітал товариства, закріплено положення, що якщо додаткові вклади не внесені учасником товариства та/або третьою особою, з яким (якою) укладено договір про внесення додаткового вкладу, в повному обсязі та своєчасно, такий договір вважається розірваним, якщо рішенням загальних зборів учасників не затверджено розмір частки такого учасника та/або третьої особи з огляду на з фактично внесеного ним додатко-

вого вкладу. Також відповідними способами самозахисту у сфері застави прав промислової власності можуть бути позасудові способи звернення стягнення на предмет забезпечувального обтяження, передбачені ст. 26 Закону України «Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень» [13]. Щодо цього наголосимо, що як спосіб самозахисту в договорі може бути передбачено застереження про перехід права промислової власності у власність заставодержателя, або право заставодержателя на продаж предмета, що забезпечує обтяження третім особам, без згоди заставодавця, в разі порушення (невиконання) зобов'язання.

Крім визначених законом, способи самозахисту можуть бути встановлені **й безпосередньо договором.**

Основними принципами виконання договірних зобов'язань, у тому числі й у сфері розпорядження правами промислової власності, є принципи, які закріплені в ст. 526, 629 ЦК України, а саме: зобов'язання має виконуватися в належний спосіб, відповідно до умов договору та вимог ЦК України, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог – відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться; договір є обов'язковим для виконання сторонами. Як вказується в літературі, захисна функція договору «...полягає у застосуванні механізму захисту порушених прав шляхом примусу до виконання зобов'язання в натурі, відшкодування збитків, застосування заходів впливу тощо». Відповідно належне виконання обов'язків за договором щодо розпорядження майновими правами промислової власності може забезпечуватись заходами правового примусу.

Основоположною нормою, що передбачає широкі можливості для застосування самозахисту у сфері договірних відносин, є положення ч. 1, 2 ст. 6 ЦК України, а саме, що сторони мають право укласти договір, який не передбачений актами цивільного законодавства, але відповідає загальним засадам цивільного законодавства (ч. 1). Сторони мають право врегулювати у договорі, який передбачений актами цивільного законодавства, свої відносини, які не врегульовані цими актами (ч. 2). Слід зазначити, що насамперед як попереджувальний захід самозахисту є можливість застосування правовласником вищезазначеної норми (ст. 6 ЦК України) під час розробки та подальшого укладення договорів щодо розпорядження майновими правами промислової власності. Тому з огляду на наведені положення законодавства, робимо висновок, що правовласник може застосувати заходи самозахисту інтелектуальних прав під час підготовки, укладання, виконання, зміни, розірвання договору щодо розпорядження майновими правами промислової власності.

Отже, правовласник, керуючись принципом свободи договору, вільний у внесенні в зміст договору тих чи інших пунктів (правил) щодо певних засобів

та способів захисту. Так, у *ліцензійному договорі* правовласник може передбачити положення щодо можливості односторонньої відмови від договору в разі порушення ліцензіатом своїх обов'язків щодо сплати винагороди, передбаченої договором, та подальшого відшкодування збитків. Водночас такий спосіб самозахисту можна конкретизувати положенням про автоматичне припинення договору після закінчення десятиденного строку з моменту отримання повідомлення про відмову від договору, якщо в цей строк ліцензіат не виконає повністю обов'язок щодо оплати винагороди. Наголосимо, що в літературі щодо правового регулювання використання об'єктів інтелектуальної власності як один зі поширених способів самозахисту виділяють саме відмову від договору [2, с. 402]. Також для ліцензійного виду договору доцільно фіксувати такі положення: право ліцензіара і кореспондуючий обов'язок ліцензіата щодо надання ліцензіатом звіту про використання предмета договору (прав на об'єкт промислової власності) під загрозою одностороннього розірвання договору ліцензіаром у разі не надання такого звіту ліцензіатом; право ліцензіара розірвати договір в односторонньому порядку в разі використання предмета договору ліцензіатом поза межами та цілями, передбаченими ліцензійним договором; право ліцензіата вимагати від ліцензіара щодо утримання від вчинення будь-яких дій, здатних утруднити використання наданих йому прав промислової власності у встановлених договором межах тощо.

В оплатному договорі відчуження майнових прав промислової власності для гарантії дотримання прав правовласника останній може закріпити положення договору, відповідно до якого в разі порушення набувачем обов'язку щодо оплати винагороди правовласник може відмовитися від договору в односторонньому порядку і вимагати відшкодування збитків завданих розірванням договору. Водночас у разі, якщо право вже перейшло до набувача, доцільно закріпити право правовласника вимагати переведення на себе прав набувача майнового права промислової власності.

Також вплив на правопорушника можливий такими положеннями: договірне призупинення виконання зобов'язання у разі невиконання зустрічних зобов'язань іншою стороною; одностороння зміна договору, наприклад, зміна порядку, строків, форми оплати тощо в разі факту порушення; застосування договірних штрафних санкцій (наприклад, неустойка); одностороннє припинення договірних правовідносин; вимога про добровільне відшкодування збитків, виплату компенсації чи роялті, передбаченого договором тощо.

Висновки. Слід зазначити, що така неюрисдикційна форма захисту – самозахист прав промислової власності – в договірних відносинах гармонійно вписується у зміст відносин, що виникають з приводу введення прав промислової власності в господарський оборот.

Самозахист прав промислової власності є самостійною і самодостатньою неюрисдикційною формою захисту у сфері господарського обороту прав промислової власності, що виражається у застосуванні регламентованих законом чи договором засобів протидії (дій або бездіяльності) суб'єкта права промислової власності, спрямованих на адекватний захист та попередження належних суб'єктивних прав від протиправних посягань третіх осіб.

Самозахист прав промислової власності в договірних відносинах може реалізовуватися шляхом застосуванням оперативного-господарських санкцій з урахуванням специфіки відносин промислової власності, а також самостійними діями сторони, які попередньо закріплені в договорі.

Договірні способи самозахисту, які характерні сфери розпорядження майновими правами промислової власності, доцільно закріпити на рівні закону, однак за відсутності такого правового регулювання зацікавлена сторона договору вправі самостійно передбачити відповідні положення в договорі. Водночас види самозахисту залежатимуть від виду договірних правовідносин та специфіки об'єкта(-ів) промислової власності. До того ж суб'єкт прав промислової власності може застосувати заходи самозахисту майнових прав під час підготовки, укладання, виконання, зміни, розірвання договору щодо розпорядження майновими правами промислової власності.

Проаналізовані вище питання можуть слугувати підґрунтям для подальших досліджень у напрямі визначення особливостей самозахисту прав промислової власності в договірних відносинах.

Список використаних джерел

1. Оверковський К. В. Правове забезпечення введення прав промислової власності в господарський оборот: дис. ... д-ра філософії: 081 Право. 08 Право. Донецький національний університет імені Василя Стуса. Вінниця, 2020. 238 с. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/issue/view/309> (дата звернення: 10.12.2022).
2. Право інтелектуальної власності: підручник / О. І. Харитонова та ін.; за ред. О. І. Харитонової. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 540 с.
3. Конституція України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40–44. Ст. 356.
5. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 18, 19–20, 21–22. Ст. 144.
6. Захист прав та інтересів учасників майнових відносин: питання теорії і практики: колективна монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доцента І. Ф. Коваль. Вінниця: Твори, 2020. 272 с.
7. Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 15.04.1994. Світова організація торгівлі. *Офіційний вісник України*. 2010. № 84. Ст. 2989.

8. Господарське право: підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін.; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. Харків: Право, 2012. 696 с.
9. Коваль І. Ф. Комерціалізація прав інтелектуальної власності: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 272 с.
10. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О. В. Дзера, Н. С. Кузнецова та ін.; за ред. О. В. Дзери. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 896 с.
11. П'янова Я. В. Судовий захист майнових цивільних прав: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків, 2009. 224 с. [Цитовано через «Захист прав та інтересів учасників майнових відносин: питання теорії і практики: колективна монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, доцента І. Ф. Коваль. Вінниця: Твори, 2020. 272 с.»].
12. Про товариства з обмеженою і додатковою відповідальністю: Закон України від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. *Офіційний вісник України*. 2018. № 24. Ст. 850.
13. Про забезпечення вимог кредиторів та реєстрацію обтяжень: Закон України від 18.11.2003 р. № 1255-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 11. Ст. 140.
14. Алексеев І. С. Поняття та функції цивільно-правового договору. *Форум права*. 2010. № 2. С. 7–10. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10aiccpd.pdf> (дата звернення: 10.12.2022).

References

1. Overkovskyi, K. V. (2020). Pravove zabezpechennia vvedennia prav promyslovoi vlasnosti v hospodarskyi oborot: dys. ... d-ra filosofii: 081 Pravo. 08 Pravo / Donetskyi natsionalnyi universytet imeni Vasyliia Stusa. Vinnytsia. URL: <https://abstracts.donnu.edu.ua/issue/view/309> (data zvernennia: 10.12.2022).
2. Kharytonova, O. I.; Kharytonova, O. I. (Ed.). (2019). Pravo intelektualnoi vlasnosti: pidruchnyk. Kyiv: Yurinkom Inter.
3. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 roku (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (30), st. 141.
4. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 435-IV (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (40–44), st. 356.
5. Hospodarskyi kodeks Ukrainy vid 16 sichnia 2003 r. № 436-IV (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № (18, 19–20, 21–22), st. 144.
6. Koval, I. F. (Ed.). (2020). Zakhyst prav ta interesiv uchasnykiv mainovykh vidnosyn: pytannia teorii i praktyky: kolektyvna monohrafiia. Vinnytsia: Tvory.
7. Uhoda pro torhovelni aspekty prav intelektualnoi vlasnosti vid 15.04.1994. Svitova orhanizatsiia torhivli (2010). *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*, (84), st. 2989.
8. Zadykhailo, D. V., Pashkov, V. M. (Ed.). (2012). Hospodarske pravo: pidruchnyk / D. V. Zadykhailo, V. M. Pashkov, R. P. Boichuk ta in.; Kharkiv: Pravo.
9. Koval, I. F. (2018). Komertsializatsiia prav intelektualnoi vlasnosti: navchalnyi posibnyk. Kyiv: Yurinkom Inter.
10. Bodnar, T. V., Dзера, O. V., Kuznietsova, N. S. (Eds.) (2018). Dohovirne pravo Ukrainy. Zahalna chastyna: navch.posib. / O. V. Dzery. Kyiv: Yurinkom Inter.
11. Pianova, Ya. V.; Koval, I. F. (2009). Sudovi zakhyst mainovykh tsyvilnykh prav: dys ... kand. yuryd. nauk: spets. 12.00.03. Kharkiv [Tsytovano cherez «Zakhyst prav ta interesiv uchasnykiv mainovykh vidnosyn: pytannia teorii i praktyky: kolektyvna monohrafiia. Vinnytsia: Tvory, 2020»].

12. Pro tovarystva z obmezhenoiu i dodatkovoioiu vidpovidalnistiu: Zakon Ukrainy vid 06.02.2018 r. № 2275-VIII. 2018. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*, (24), st. 850.
13. Pro zabezpechennia vymoh kredytoriv ta reiestratsiiu obtiazhen: Zakon Ukrainy vid 18.11.2003 r. № 1255-IV (2004). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, (11), st. 140.
14. Aleksiev, I. S. (2010). Poniattia ta funksii tsvilno-pravovoho dohovoru. *Forum prava*, (2), 7–10. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2010-2/10aicpd.pdf> (data zvernennia: 10.12.2022).

Overkovskiy Kostiantyn. Self-protection of industrial property rights in business turnover

The article is devoted to the self-defence of industrial property rights in economic turnover.

The purpose of the article is to justification of the provisions for improving the legal regulation of self-defence of industrial property rights in economic circulation.

The article, it emphasizes, the place of self-defence in the system of relations of economic turnover of industrial property rights. The expediency of using self-defence in contracts for the disposal of property rights of industrial property. The definition of self-defence of industrial property rights is given. Analysed the types of self-defences. Self-defence designs are offered that can be enshrined in the contract.

As a result of the study, it is concluded that such a non-jurisdictional form of protection as self-defence of industrial property rights in contractual relations harmoniously fits into the content of relations arising from the introduction of industrial property rights into economic circulation.

Self-defence of industrial property rights is an independent and self-sufficient form of protection in the field of economic turnover of industrial property rights, which is expressed in the application of means of counteraction (action or inaction) of the subject of industrial property rights regulated by law or contract, aimed at adequate protection and prevention of proper subjective rights from unlawful encroachments of third parties.

Self-defence of industrial property rights in contractual relations can be realized through the application of operational and economic sanctions, considering the specifics of industrial property relations, and independent actions enshrined in the contract.

Contractual methods of self-defence, which are characteristic of the sphere of disposal of property rights of industrial property, should be fixed at the level of the law, however, in the absence of such legal regulation, the interested party to the contract has the right to independently provide for the relevant provisions in the contract. At the same time, the types of self-defence's will depend on the type of contractual legal relations and the specifics of the object (s) of industrial property. In addition, the copyright holder of industrial property rights may apply measures of self-defence of property rights during the preparation, conclusion, execution, change, termination of the contract for the disposal of property rights of industrial property.

Keywords: *intellectual property, industrial property, self-defence, contract, economic obligations, property rights.*